

سیره‌ی عملی امام خمینی (رضوان الله علیه) در ماه مبارک (رمضان)

محمود اکبری

است سیره‌ی عملی ایشان را در ماه مبارک رمضان مورد بررسی قرار دهیم تا جان را با شهد محبت و شناخت حاصل از رفتار ایشان، صفایی دیگر دهیم.

حضرت امام، رضوان الله علیه، توجه ویژه‌ای نسبت به ماه رمضان داشته و بدین جهت، ملاقات‌های خودشان را در ماه رمضان تعطیل می‌کردند و به دعا و تلاوت قرآن و... می‌پرداختند.

و خودشان می‌گفتند: «خود ماه

عالمان ربّانی، چلچراغ‌های پُر فروغی هستند که در هر عصری، در آسمان علم و عمل می‌درخشند، و با کسب نور و گرما از خورشید رسالت و امامت. بر زمینان تجلی می‌کنند و آنان را به سوی منابع نور و برکتِ دودمان وحی، رهنمون می‌سازند، و بر بال عرفان ناب محمدی صلی الله علیه و آله نشانده، بر مشکلات ملکوت، عروج می‌دهند.

در میان دین باوران کفر ستیز، چهره‌ی محبوب قرن، فقیه تیز بین سیاست مدار ایزدخواه فیلسوف عارف ژرف نگر، عالم متخلق و رهبر و بنیان گذار جمهوری اسلامی، حضرت امام خمینی، رضوان الله علیه، از موقعیتی والا و ویژه برخوردار است؛ زیرا، روزها و ساعت‌ها و لحظه‌های عمر او، بامراقبه و محاسبه سپری شد و صدها آیه‌ی قرآن را مجسم ساخت و عینیت بخشید.

امسال، که از سوی مقام معظم رهبری، «سال امام خمینی؛ رضوان الله علیه» نام گذاری شده است، مناسب

مبارکِ رمضان، کاری است^(۱).
یکی از یاران امام، در این باره گفته
است:

در میان دین
باوران کفر ستیز،
چهره‌ی محبوب قرن، فقیه
تیزبین سیاست مدار ایزدخواه
فیلسوف عارف ژرف فکر، عالم
متخلق و رهبر و بنیان گذار
جمهوری اسلامی، حضرت امام
خمینی، رضوان الله علیه، از
موقعیتی والا و ویژه برخوردار
است؛ زیرا، روزها و ساعتها و
لحظه‌های عمر او، بامراقبه و
محاسبه سپری شد و صدها
آیه‌ی قرآن را مجسم
ساخت و عینیت
بخشید

ایشان، به هنگام سحر و افطار،
بسیار کم می‌خوردند، به گونه‌ای که
خادم‌شان فکر می‌کردند که امام، چیزی
نخورده است!^(۳)

حضرت امام علیه السلام در باره رمضان
چنین می‌سرایند:

ماه رمضان شد، می و میچانه بر افتاد
عشق و طرب و باده، به وقت سحر افتاد
افطار به می‌کرد بزم پیر خرابات
گفتم که تو را، روزه، به برگ و ثمر افتاد
با باده، وضوگیر که در مذهب رندان
در حضرت حق این عملت بارور افتاد^(۴)

عبادت و تهجد

از جمله برنامه‌های ویژه‌ی حضرت
امام، رضوان الله علیه، در ماه مبارک
رمضان، عبادت و تهجد بود. امام،
عبادت را ابزار رسیدن به عشق الهی
می‌دانستند. و به صراحت بیان می‌کردند
که در وادی عشق، نباید به عبادت به
چشم وسیله‌ای برای رسیدن به بهشت
نگاه کرد^(۵).

اکثر آشنایان امام نقل می‌کنند که

در این ماه، ایشان، شعر
نمی‌خواندند و نمی‌سرودند و گوش به
شعر هم نمی‌دانند. خلاصه، دگر گونی
خاصی متناسب با این ماه در زندگی
خود ایجاد می‌کردند، به گونه‌ای که این
ماه را، سراسر، به تلاوت قرآن مجید و
دعا کردن و انجام دادن مستحبات
مربوط به ماه رمضان سپری
می‌کردند^(۲).

۱- پایه پای آفتاب، ج ۱، ص ۲۸۶.

۲- برداشتهایی از سیره‌ی امام خمینی ره، ج
۳، ص ۹۰.

۳- همان، ص ۸۹.

۴- روزنامه‌ی جمهوری اسلامی، مورخ ۶۹/۱/۸
امام خمینی ره ۲۹ شعبان ۱۴۰۷.

۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶۴/۱۱/۲۰.

از سن جوانی، نماز شب و تهجد، جزء برنامه‌هایشان بود.

بعضی از نزدیکان ایشان می‌گفتند که وقتی در ظلمت و تاریکی نیمه‌ی شب، آهسته وارد اتاق امام می‌شدم، معاشقه امام را با ایزد احساس می‌کردم و می‌دیدم که با خضوع و خشوعی خاص، نماز می‌خواندند و قیام و رکوع و سجود را به جا می‌آوردند که حقاً وصف ناپذیر بود. با خودم فکر می‌کردم که شبِ امام، حقیقتاً، لیلۃ القدر است^(۱).

نمی‌کردند. نقل شده است که امام، در نجف اشرف، با آن گرمای شدید، ماه مبارک رمضان را روزه می‌گرفت و با این که در سنین پیری بودند و ضعف بسیار داشتند، تا نماز مغرب و عشا را به همراه نوافل به جای می‌آوردند، افطار نمی‌کردند! و شب‌ها تا صبح، نماز و دعا می‌خواندند و بعد از نماز صبح، مقداری استراحت می‌کردند و صبح زود، برای کارهایشان آماده می‌شدند^(۳).

خانم زهرا مصطفوی می‌گوید:

راز و نیاز امام و گریه‌ها و ناله‌های نیمه شب این، چنان شدید بود که انسان را، بی اختیار، به گریه می‌انداخت^(۴).

یکی از اساتید قم نقل می‌کرد: شبی، میهمان حاج آقا مصطفی بودم. ایشان، خانه‌ی جداگانه‌ای نداشتند و در منزل امام زندگی، می‌کردند. نصف شب، از خواب بیدار شدم و صدای آه و ناله‌ای شنیدم، نگران شدم که مگر اتفاقی افتاده است؛ حاج آقا مصطفی را بیدار کردم و گفتم: «ببین چه خبر است!»،

از جمله برنامه‌های ویژه‌ی حضرت امام، رضوان الله علیه، در ماه مبارک رمضان، عبادت و تهجد بود. امام، عبادت را ابزار رسیدن به عشق الهی می‌دانستند. و به صراحت بیان می‌کردند که در وادی عشق، نباید به عبادت به چشم وسیله‌ای برای رسیدن به بهشت نگاه کرد

یکی از اعضای دفتر ایشان، در این باره می‌گوید:

پنج‌جاه سال است که نماز شب امام، ترک نشده است. امام، در بیماری و در صحت و در زندان و در خلاصی و در تبعید، حتی بر روی تخت بیمارستان قلب هم نماز شب خواندند^(۲).

امام، رضوان الله علیه، توجه خاصی به نوافل داشتند و هرگز، نوافل را ترک

۱ - امام در سنگر نماز، ص ۸۲؛ هزار و یک نکته، حسین دیلمی، نکته‌ی ۱۲۹.

۲ - هزار و یک نکته، حسین دیلمی؛ حبیب و محبوب، ص ۵۲؛ سیمای فرزندان، ص ۱۸۰.

۳ - سیمای فرزندان، ص ۱۵۹؛ برداشتهایی از سیره‌ی امام خمینی ره، ج ۲، ص ۹۹.

۴ - برداشتهایی از سیره‌ی امام خمینی ره، ج ۲، ص ۱۳۲.

ایشان نشست و گوش داد و گفت:
«صدای امام است که مشغول تهجد و
عبادت است»^(۱).

در ماه مبارک رمضان، این شب
زنده داری و تهجد، وضعیت دیگری
داشت. یکی از محافظان بیت می‌گوید
در یکی از شب‌های ماه مبارک رمضان،
نیمه شب، برای انجام کاری مجبور شدم
از جلوی اتاق امام گذر کنم. حین عبور،
متوجه شدم که امام، زار زار گریه
می‌کردند! هقی هقی گریه‌ی امام که در فضا
پنچیده بود، واقعاً مرا تحت تأثیر قرار داد
که چه گونه امام، در آن موقع. از شب، با
خدای خویش راز و نیاز می‌کند^(۲).

آخرین ماه مبارک رمضان دوران
حیات امام، به گفته‌ی ساکنان بیت، از
ماه مبارک رمضان‌های دیگر متفاوت
بود! به این صورت که امام، همیشه، برای
خشک کردن اشک چشم‌شان دستمالی
را همراه داشتند، ولی در آن ماه مبارک
رمضان، حوله‌ای را نیز همراه بر
می‌داشتند تا به هنگام نمازهای نیمه
شب‌شان، از آن استفاده کنند!^(۳)

توجه ویژه به قرآن

امام خمینی، رضوان الله علیه،
توجه خاصی به قرآن داشتند، به طوری
که روزی، هفت بار قرآن می‌خواندند!
امام، در هر فرصتی که به دست
می‌آوردند، و لو اندک، قرآن می‌خواندند.
بارها دیده شد که امام، حتی در دقایقی

قبل از آماده شدن سفره - که معمولاً به
بطالت می‌گذرد - قرآن تلاوت
می‌کنند^(۴)! امام، بعد از نماز شب‌اش تا
وقت نماز صبح، قرآن می‌خواند^(۵).

یکی اطرافیان امام می‌گوید:

امام، در نجف، چشم‌شان درد
گرفت و به دکتر مراجعه کردند. دکتر، بعد
از معاینه‌ی چشم امام گفت: «شما باید
چند روزی قرآن نخوانید و به چشم‌تان
استراحت بدهید». امام، خندیدند! و
فرمودند: «دکتر: من، چشم را برای قرآن
خواندن می‌خواهم! چه فایده‌ای دارد که
چشم داشته باشم و قرآن نخوانم؟ شما
یک کاری کنید که من بتوانم قرآن
بخوانم»^(۶).

و در ماه رمضان یکی از همراهان
امام در نجف، اظهار می‌کرد که امام
خمینی، در ماه مبارک رمضان، هر روز،
ده جزء قرآن می‌خواندند؛ یعنی، در هر
سه روز، یک بار قرآن را ختم می‌کند^(۷).
علاوه بر آن، هر سال، چند روز قبل

۱ - همان، ص ۲۸۶.

۲ - هزار و یک نکته، حسین دیلمی، نکته‌ی
۱۰۴؛ جلوه‌ای از خورشید، ص ۹۰.

۳ - برداشت‌هایی از سیره‌ی امام خمینی ره، ج
۲، ص ۱۲۶.

۴ - پایه پای آفتاب، ج ۱، ص ۲۷۰.

۵ - برداشت‌هایی از سیره‌ی امام خمینی ره، ج
۲، ص ۱۹۸.

۶ - همان، ص ۷. ۷ - همان، ص.

از ماه مبارک رمضان، دستور می‌دادند که چند ختم قرآن برای افرادی که مدّ نظر مبارک‌شان بود، قرائت شود^(۱).

گزیده‌هایی از توصیه‌ها و سفارش‌های امام، رضوان الله علیه، به مناسبت ماه مبارک رمضان

شما، در این چند روزی که به ماه رمضان مانده، به فکر باشید، خود را اصلاح کرده، توجه به حق تعالی پیدا نمایید.

از کردار و رفتار ناشایسته‌ی خود، استغفار کنید! اگر خدای نخواست، گناهی مرتکب شده‌اید، قبل از ورود به ماه مبارک رمضان، توبه کنید! زبان را به مناجات حق تعالی عادت دهید! مبادا در ماه مبارک رمضان، از شما غیبتی، تهمتی و خلاصه گناهی سر بزند و در محضر ربوبی، با نعم الهی و در مهمان سرای باری تعالی، آلوده به معاصی باشید! شما، اولاً، به آداب اولیه‌ی روزه عمل نمایید و همان طوری که شکم خود را از خوردن و آشامیدن نگه می‌دارید، چشم و گوش و زبان را هم از معاصی باز دارید! از هم اکنون، بنا بگذارید که زبان را از غیبت، تهمت، بدگویی و دروغ

نگهداشته، کینه، حسد و دیگر صفات زشت شیطانی را از دل بیرون کنید! اگر با پایان یافتن ماه مبارک رمضان، در اعمال و کردار شما هیچ گونه تغییری پدید نیامد، و راه و روش شما با قبل از ماه صیام فرقی نکرد، معلوم می‌شود روزه‌ای که از شما خواسته‌اند، محقق نشده است.

اگر دیدید کسی می‌خواهد غیبت کند، جلوگیری کنید و به او بگویید! «ما، متعهد شده‌ایم که در این سی روز ماه مبارک رمضان، از امور محرّمه خود داری ورزیم» و اگر نمی‌توانید او را از غیبت باز دارید، از آن مجلس خارج شوید! ننشینید و گوش کنید! باز تکرار می‌کنم تصمیم بگیرید در این سی روز ماه مبارک رمضان، مراقب زبان، چشم، گوش و همه‌ی اعضاء و جوارح خود باشید.

توجه بکنید که به آداب ماه مبارک رمضان عمل کنید! فقط، دعا خواندن نباشد، دعا به معنای واقعی‌اش باشد^(۲).

۱- پایه پای آفتاب، ج ۱ ص ۱۸۱.

۲- سیمای فرزندان، ص ۱۵۹ و ۱۶۱ برداشته‌ای از سیره‌ی امام خمینی، ج ۳، ص ۸.